

Тематичний напрям № 4

Стратегічні аспекти розвитку підприємства в сучасних умовах

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА УКРАЇНИ

Кругляк О.В.,

канд. екон. наук, старший науковий співробітник

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН

Мартинюк І.С.,

науковий співробітник

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН

Чорноостровець Н.М.,

провідний економіст

Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН

Нинішня ситуація в молочному секторі України набула загрозливих ознак для економічної безпеки держави. За роки незалежності відбулось значне скорочення поголів'я молочного стада (з 8,5 млн. гол. до 1,7 млн. гол.), змінилась виробнича структура молочного скотарства з переважно великотоварного виробництва (де 74% корів заходило на утриманні у сільськогосподарських підприємствах у 1990 році) на дрібнотоварне (коли наразі 75% корів утримується у господарствах населення). Внаслідок системного зменшення поголів'я молочного стада та скорочення власної повноцінної кормової бази через переорієнтацію аграрної галузі на більш маржинальні культури, знижується валове виробництво сирого молока та надходження його на промислову переробку. В середньому обсяги виробництва молока в Україні зменшуються щороку на 1,5% [1].

Крім цього, сформувалась висока собівартість виробництва молока внаслідок зростання енергетичних, логістичних та трудових витрат. Це призвело до підвищення закупівельних цін на молоко в Україні. Для прикладу, з 28-ми країн-членів ЄС, у 26-ти країнах ціни на молочну сировину нижчі, ніж в Україні. Наразі закупівельні ціни на молоко сорту екстра майже на 12% вищі від середніх по ЄС і вказаний розрив надалі збільшується. За даними Союзу молочних підприємств України, рівень цін на молоко-сировину в Україні перевищує ціни у Польщі на 18%, Латвії – на 23%, Білорусі – на 31%. Таким чином, ціна на сире молоко в Україні у середньому на чверть перевищує відповідний рівень цін у сусідніх країнах, що автоматично знижує конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції та створює передумови для

росту імпорту. За оцінкою аналітичного агентства «Інфагро» та Союзу молочних підприємств України, у 2021 році за кордоном буде закуплено понад 500 тис. т молокопродуктів в молочному еквіваленті на суму більше 400 млн. євро. Наразі частка імпортних свіжих молокопродуктів в загальній структурі продажів в Україні знаходиться на рівні 3%, сичужного сиру – 35% [2].

В грошовому еквіваленті Україна втратила положення нетто-експортера молочної продукції. Якщо у 2018 році тільки вершкового масла Україна експортувала 24,4 тис. т і увійшла у ТОП-5 світових експортерів цього виду молочної продукції, то у 2019 році ситуація відкотилася до нульового торгового балансу по експорту-імпорту молочної продукції. А у 2020 році вперше в історії незалежності торговий баланс молочною продукцією увійшов у від'ємну зону – зовнішньоторговельне сальдо становило мінус 77,6 млн. доларів [3]. Фактично Україна нині є нетто-імпортером через дві імпортні групи: кисломолочна продукція та сири. Зростання імпорту більш дешевої продукції значною мірою зумовлено тим, що вітчизняне виробництво забезпечує рівень споживання продукції молочного скотарства з розрахунку на одну особу менше половини від раціональної норми [1].

Системність кризових явищ в молочному скотарстві простежується також і на стані молокопереробної галузі, яка через високі закупівельні ціни на сире молоко скорочує його переробку, в результаті біля 30% молокопереробних підприємств у 2019 році працювали зі збитками. Останніми роками щороку закривається щонайменше одне молокопереробне підприємство. Значних збитків зазнали потужні підприємства-експортери, які, хоч і мають дозволи на експорт до Європи, але неконкурентоспроможні в порівнянні з європейськими виробниками.

В цих умовах важливого значення набуває формування цільових орієнтирів розвитку галузі молочного скотарства на перспективу. Ситуація, що склалась у галузі, наразі має ознаки системної кризи, коли негативні явища поширились на всіх рівнях економічної активності, – відбувається зниження виробництва молока і молочних продуктів, втрата експортних позицій, скорочення робочих місць, зменшення податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, погіршення стану продовольчої безпеки.

Тому виникає необхідність комплексного аналізу сучасного стану галузі для виявлення факторів та резервів підвищення прибутковості використання генетичних ресурсів молочного скотарства, який пропонується проводити поетапно:

- економічна оцінка ефективності розвитку галузі молочного скотарства на макрорівні економічної активності (в країні, регіоні);
- на мезорівні (за порідною приналежність генетичних ресурсів худоби);
- на мікрорівні (в господарюючих суб'єктах (сільськогосподарське підприємство, селянське (фермерське) господарство, особисте господарство)) [4].

Аналіз показників ефективності доцільно проводити як пряму оцінку використання окремих видів ресурсів та одержання результатів, так і з використанням методу порівнянь із попередніми періодами, плановими показниками, базовим варіантом (еталоном).

Економічна ефективність галузі молочного скотарства на макрорівні (в країні, регіоні) є критерієм її розвитку і фінансовою основою вирішення комплексу соціаль-

но-економічних завдань. Соціальна ефективність молочного скотарства в регіоні характеризує здатність галузі забезпечувати його населення достатнім обсягом молока і молокопродуктів визначеної якості. Показники економічної оцінки ефективності розвитку галузі молочного скотарства в регіоні визначаються за даними спостережень Державної служби статистики України та її територіальних управлінь [1].

Показники оцінки ефективності розвитку галузі молочного скотарства на мезорівні, за породами, визначаються за даними форми №7-мол «Звіт про результати бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід»; Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві; даними зоотехнічного та бухгалтерського обліку племінних суб'єктів [5].

Показники розвитку генетичних ресурсів молочного скотарства України доцільно порівнювати із відповідними показниками розвитку галузі в інших країнах, в тому числі на даних ICAR (The International Committee for Animal Recording – Міжнародний комітет реєстрації тварин) [6].

Показники економічної оцінки ефективності розвитку галузі молочного скотарства в окремих суб'єктах господарювання визначаються за даними бухгалтерського обліку та звітності, статистичної звітності, даними внутрігосподарського (управлінського) обліку, первинної облікової документації.

Оцінка досягнутого рівня виробництва на підприємстві визначається за критеріями: досягнутий рівень виробництва порівняно із запланованими показниками; попередніми періодами (3–5 років); із конкурентним середовищем (місцеві підприємства, зарубіжні ферми).

Використання генетичних ресурсів молочного скотарства можна вважати прибутковим, коли досягнуті всі наведені параметри ефективності на макро-, мезо- та мікрорівнях економічної діяльності. Такий комплексний підхід дає можливість робити висновок як про досягнення окремих цільових орієнтирів (виробничі, економічні, соціальні, екологічні тощо), так і про передумови для забезпечення стійкості галузі молочного скотарства в цілому.

В наших дослідженнях, проведених на результатах виробничо-господарської діяльності державних підприємств дослідних господарств Національної академії аграрних наук (НААН) України, що займались розведенням великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід (кількість господарств $n=45$, поголів'я корів $n=13043$), за 2015-2019 роки встановлено, що в економічних умовах вказаного періоду підприємства молочного скотарства, в яких від однієї корови отримували надій від 5500 кг молока, були здатні досягати прибутковості. На рівні порід – всі комерційні породи молочного напрямку продуктивності (крім англєрської) у вказаний період мали відповідний генетичний потенціал, здатний забезпечити товаровиробникам прибутковість.

Для вітчизняних молочних порід (українські чорно-, червоно-рябі, червона молочні породи) найвищі показники окупності виробленої продукції чистим доходом (від 1,4-1,7 раза перевищення собівартості чистим доходом) отримані за рівня молочної продуктивності від 6,0 тис. кг молока, із вмістом молочного жиру від 3,75%, білка – від 3,05%. При цьому вік телиць при першому осіменінні становив від 16 до 18 міс. за досягнення живої маси від 380 кг і вище. Показники відтворювальної здатності

корів знаходились на рівні – сервіс-період до 120 днів, вихід телят на 100 корів – від 70–80 голів.

Визначальним параметром забезпечення розвитку галузі молочного скотарства є ефективність функціонування виробничих підприємств на мікрорівні. Для них головним критерієм ефективності господарювання, що стимулює як до входження в молочний бізнес, так і до продовження участі в ньому, є прибутковість. За даними Асоціації виробників молока, у 2020 році достатню рентабельність виробництва молока (від 15%) зберегли лише великі підприємства, де сконцентровано значне поголів'я корів та досягнуто надоїв вище 7500 кг молока на голову. Інші сільськогосподарські підприємства ледве досягли окупності, дотуючи галузь скотарства за рахунок рослинництва.

В умовах зростаючого імпорту молочної продукції, скорочення поголів'я худоби на тлі наростаючої соціально-економічної кризи забезпечення стійкості підприємств галузі потребує зосередження на ключових стратегічних напрямках:

- система менеджменту (стратегія розвитку, організація виробництва, програма управління виробництвом, планування спеціалізації галузей рослинництва і тваринництва підприємства, кадрова політика, моніторинг ефективності);

- селекційно-племінна робота (програма селекційного удосконалення стада, оцінка маточного поголів'я, індивідуальний підбір бугаїв, моніторинг параметрів продуктивності);

- система годівлі тварин (вирощування, заготівля та зберігання кормів, балансування раціонів, приготування кормів та кормосумішей, згодовування їх та контроль засвоюваності);

- технологія експлуатації тварин (умови утримання, доїння корів, дотримання оптимальної структури стада, вирощування молодняка, організація ефективного відтворення, ветеринарне забезпечення).

Поряд з іншими напрямками, особливо відчутним в системі заходів із забезпечення прибуткового ведення скотарства є впровадження досягнень сучасної селекційної науки. Саме параметри, що описують стабільні властивості тварини, характеризують генетично обумовлений ресурсний потенціал, що має визначальний вплив на реалізацію всіх інших видів ресурсів, задіяних в процесі виробництва (земля, праця, інтелект, капітал) і ступінь їх окупності. Тому важливим напрямом державної підтримки прибутковості використання генетичних ресурсів молочного скотарства має бути фінансове забезпечення національної системи селекції.

Зростання виробництва молока значними темпами в стислі терміни можливо досягти у великотоварному секторі шляхом нарощення поголів'я молочних корів спеціалізованих порід із високим генетичним потенціалом продуктивності, що є позитивним з точки зору застосування сучасних інтенсивних технологій, економічної ефективності виробництва, привабливості вкладання інвестицій.

Наразі забезпечення умов для прибуткової діяльності таких підприємств в молочному скотарстві має бути пріоритетом на рівні держави. Також необхідно впровадити механізми підтримки створення виробничих кооперативів для зупинення прогресуючої тенденції скорочення поголів'я корів у неорганізованому секторі. За умови удосконалення державної політики регулювання та стимулювання галузі в нап-

рямі забезпечення підтримки й захисту товаровиробників, є значні передумови для подальшого ефективного розвитку молочного скотарства України.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики : вебсайт. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2021).
2. Аналітичне агенство «Інфагро» : вебсайт. URL : <https://infagro.com.ua/> (дата звернення: 07.10.2021).
3. Асоціація виробників молока : вебсайт. URL : <http://avm-ua.org/uk> (дата звернення: 01.10.2021).
4. Гладій М. В., Кругляк О. В., Мартинюк І. С., Порхун М. Г., Чорноостровець Н. М, Кулакова М. Б. Методичні рекомендації з прибуткового використання генетичних ресурсів молочного скотарства України / за ред. М. В. Гладія. Чубинське, 2020. 16 с.
5. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві / Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН : вебсайт. URL : <http://animalbreed-ingcenter.org.ua/derjplemreestr> (датазвернення: 29.09.2021).
6. Milk recording surveys on cow, sheep and goats. The International Committee for Animal Recording (ICAR) : вебсайт. URL: <https://www.icar.org/survey/pages/tables.php> (датазвернення: 01.09.2021).

СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ І ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕНЕДЖМЕНТУ ШОУ-БІЗНЕСУ

Лазіс М.І.,

*здобувач вищої освіти спеціальності 028 «Event-менеджмент і шоу-бізнес»,
Київський університет культури*

Сучасний шоу-бізнес пов'язують з мистецтвом поп-музики як компоненту масової культури, що задовольняє потреби широкої аудиторії в організованих дозвіллі, розвазі, грі, емоційній компенсації засобами популярної й загальнодоступної естрадної музики. Шоу-бізнес формує сприятливі умови для творення, пропаганди та поширення мистецтва, для творчості та професійного зростання молодих виконавців, розвитку жанрів професійного мистецтва[1]. Структурну основу менеджменту у сфері шоу-бізнесу складає організація, ефективність якої залежить від правильно знайденої моделі, а також особистості та професійної підготовки менеджера.

З переходом української економіки на ринкові рейки вітчизняний шоу-бізнес переживає великі труднощі і проблеми. Уникнути ці сьогоденні проблеми можна за рахунок своєчасного та важливого внеску молодих виконавців у різні компоненти масової культури.

Сьогоднішні концертні агенції, які є наступниками великих державних організацій та компаній, зростають і кількісно і географічно. Вони розширюється завдяки потребам глядацької аудиторії, що постійно збільшується, завдяки фінансовим потокам меценатів [2]. Це позитивне явище, оскільки: відбувається насичення ринку